



(miestas / rajonas, mokykla)

klasės mokinio (-ės)

(vardas ir pavardė)

GIMTOJI KALBA (BALTARUSIŲ)

II egzamino dalis

Testas

2012 m. mokyklinio brandos egzamino užduotis
Pagrindinė sesija

2012 m. birželio 7 d.

Trukmė – 1 val. 30 min.

ТЛУМАЧЭННІ:

- Праверце, ці няма пустых аркушаў ці іншых дэфектаў друку ў вашым тэксце. Калі заўважыце, паведамце настаўніку.
- Пісаць можаце і алоўкам, але канчатковы варыянт павінен быць напісаны ручкай, сінім колерам. Выкарыстоўваць карэктар забаронена.
- Будзе ацэньвацца і культура вашага пісьма: невыразна напісаныя, закрэсленыя адказы не будуць ацэнены (г. зн. за гэты адказ вы атрымаеце 0 балаў).
- На пытанні тэста адказвайце каратка і зразумела. Вашы адказы павінны змясціцца ў адведзеных радках.

EGZAMINO VERTINIMAS TAŠKAIS

I dalis (rašinys arba interpretacija)			II dalis (testas)	TAŠKŲ SUMA
Turinio vertinimas	Raiškos vertinimas	Raštingumo vertinimas		
24 t.	14 t.	22 t.	40 t.	100 t.

Vertinimo komisija: _____
(parašas, vardas ir pavardė)

(parašas, vardas ir pavardė)

(parašas, vardas ir pavardė)

Прачытайце твор Я. Коласа „Думкі ў дарозе“ і выканайце заданні 1–16.

- I. Грыміць па карэннях цялежка, мігацяцца стракатыя верставыя слупы, мігаюцца, пахіліўшыся, абросшыя мохам хваёвыя крыжы паабапал дарогі; бягуць лясы, гаі, мяняюцца палі, грамадзяцца горы, расцілаюцца шырокія лугі, блішчаць азёры, срэбрам пераліваюцца рэкі, золатам рассыпаюцца пяскі, глыбокімі зялёнымі ямамі раскідаюцца балоты...
- II. І куды ты нясеш мяне, няведамая дарога?
- III. А неба! Далёкае, няведамае, сіняе неба! Тысячы, мільёны гадоў пазіраеш ты, без болю, без трывогі, пазіраеш на ўсіх роўна: на чалавека, на звера, на птушку, на самую меншую мушку, на жывых і нежывых, на нашу бедную зямлю, на зямлю, залітую крывёю і горкімі слязьмі сіраты народа.
- IV. Далёкае неба, сіняе неба! Чаму не дасі адказу на нашу пакуту, на нашы надзеі, на нашы блуканні? Чаму не асушыш нашы горкія слёзы? Не супакоіш хворую душу і сэрца? Чаму не папаліш агнём справядлівым таго ліхога звера, што сее заразу, топча праўду і носіць няшчасце па нашай зямлі?
- V. Далёкае неба! Сіняе неба! Што ёсць на свеце дзіўнейшае, як ты? Высокае сонца, белыя хмаркі, як пух, плывуць і плывуць адна за адною, родзяцца, прападаюць, сплываюцца ў цёмную хмару, звісаюць над полем і лесам, блішчуць маланкамі, трасуцца громам, разліваюцца чыстымі халоднымі кроплямі і шчыра льюцца на зямлю.
- VI. Далёкае неба! Сіняе неба! Як ціха на небе ўночы! Срэбраны мясячык, то круглы, то вузкі, як серп, як хораша свеціць над чорнай цемрай, што густа засцілае белы свет! А далёкія зорачкі! Як добра ў ціхую ночку!
- VII. Далёкае неба! Сіняе неба! І як можа асмеліцца думка чалавека выдумаць у табе, яснае неба, пекла, агонь, што ніколі не тухне, смалу, што вечна кіпіць!
- VIII. Далёкае неба! Сіняе неба! І як апаганілі людзі хараство тваё, неба, у сваіх думках!..
- IX. О мой родны край! Хмурна пазіраеш ты з сіняга туману, што лёг па краях палёў, дзе неба, спусціўшыся нізка, абнімаецца з беднаю зямлёю. Парэзалі цябе вузкія сялянскія дарогі, чорныя сцежкі, рэкі і азёры, лагчыны і балоты, лясы і горы. А бедныя вёскі і сёлы без усялякага парадку параскідаліся то там, то сям: па гарах, лагчынах, па беразе рэчак, сярод далёкага поля, па цёмных лясах. Распаўзліся па полі, як чэрві ў нягоду, бедныя мужыцкія хаты. Пакрывіліся яны, абвіслі стрэхі на гумнах, зялёныя купіны моху тоўстаю карою ляглі на гнілых саламяных стрэхах. Збіўся ў кучу будынак. Навалены ў кучу бяргвенне, стружкі, салома. Дзе-нідзе гляне нудная вярбіна, блісне бярэзіна, выскачыць клён. Як нявесела, як непрытульна пазіраеш ты, мужыцкая вёска, сірата між людскай будовы!
- X. А поруч з убогімі будынкамі ўперліся ў неба панскія палацы, зелянеюць сады, ломяць галлё яблык і грушы; шырока і смела раскідаюцца дваровыя палеткі, каласуюцца багатыя панскія нівы, пасуцца сытыя коні, валы-рагалі, тысячы авец рассыпаюцца па полі...
- XI. О мой родны край! Поруч з галытваю ходзіць роскаш і багацце; разам з людскімі слязьмі мяшаюцца панскія вальсы, льюцца вясёлыя галасы песень, грыміць музыка з панскага саду; разам з мужыцкім потам цякуць дарагія віны.
- XII. Толькі нудныя песні твае, Беларусь, хапаюць за сэрца, жалобяць душу, туманяць вочы слязьмі, плачуць і стогнуць і горкаю ўпікаю, ціхаю скаргаю плывуць к далёкаму, няведамаму, сіняму, спакойнаму небу.

Заданні да тэксту (40 балаў)

1. У літаратуры ёсць некалькі спосабаў раскрыцця зместу ў творы – аповед, апісанне, разважанне. Якім спосабам карыстаецца Я. Колас у гэтым творы?

_____ (1 бал)

2. Выпішыце з тэксту 4 пытанні, адказы на якія шукае герой твора.

 _____ (2 балы)

3.1. Назавіце 4 асноўныя вобразы ў гэтым творы.

 _____ (4 балы)

3.2. Якія з гэтых вобразаў могуць выступаць у ролі сімвалаў?

_____ (1 бал)

3.3. Раствлумачце значэнне гэтых сімвалаў.

 _____ (2 балы)

4. Што хвалюе героя твора, з-за чаго ён перажывае?

 _____ (1 бал)

5. Выпішыце з III абзаца 2 словазлучэнні, якія характарызуюць стан роднай зямлі.

 _____ (1 бал)

Балы		
I	II	III
—	—	—
—	—	—
—	—	—
—	—	—
—	—	—
—	—	—
—	—	—
—	—	—
—	—	—

6.1. Назавіце аўтара і твор, з якога ўзяты гэты ўрывак:

На гары, на крутой, на абвітай ракой,
 Лет назад таму сотня ці болей
 Белы хорам стаяў недаступнай сцяной,
 Грозна, думна глядзеў на прыволле.
 У нагах у яго расцілаўся абшар
 Хвоек гонкіх і пахані чорнай,
 Сонных вёсак шары, хат амшалых, як мар,
 Хат з сям'ёй душ падданных, пакорных.

(1 бал)

6.2. Што аб'ядноўвае гэты ўрывак са зместам IX – X абзацаў твора Я. Коласа?

(1 бал)

7. Які прыём выкарыстоўваюць аўтары, апісваючы сялянскія хаты і панскія палацы?

(1 бал)

8.1. Назавіце агульныя для абодвух твораў мастацкія сродкі, пры дапамозе якіх паказваюцца ўмовы жыцця людзей у вёсках і палацах.

(3 балы)

8.2. Прывядзіце прыклады гэтых мастацкіх сродкаў (на кожны мастацкі сродак – 1 прыклад з вершаванага твора, 1 – з праязічнага).

(3 балы)

9. Якім паўстае перад чытачом герой твора „Думкі ў дарозе“?

(2 балы)

Балы		
I	II	III
—	—	—
—	—	—
—	—	—
—	—	—
—	—	—
—	—	—
—	—	—

10. У творы няма сюжэта. У якой форме напісаны тэкст?

_____ (1 бал)

11. Прывядзіце 3 аргументы на карысць таго, што жанр твора „Думкі ў дарозе“ – верш у прозе. (*Верш у прозе – напісаны прозай невялікі лірычны твор, які сваёй вобразнасцю, павышанай эмацыянальнасцю і своеасаблівай рытмічнасцю набліжаецца да паэзіі.* – В. П. Рагойша. Паэтычны слоўнік.)

 _____ (3 балы)

12. Выберыце з тэксту 3 словы, вымаўленне якіх не супадае з напісаннем.

_____ (1,5 бала)

13. Знайдзіце і выпішыце 4 аргументы, з дапамогай якіх тэкст можна аднесці да мастацкага стылю.

 _____ (4 балы)

14. Выпішыце з тэксту ў пачатковай форме (назоўны склон адзіночнага ліку) тры пары кантэкстуальных антонімаў.

Узор: бедныя мужыцкія хаты – панскія палацы.

1 _____

 2 _____

 3 _____
 _____ (3 балы)

Балы		
I	II	III
—	—	—
—	—	—
—	—	—
—	—	—
—	—	—
—	—	—
—	—	—

15. Знайдзіце ў тэксце і запішыце ў прапанаваную табліцу па аднаму прыкладу аднародных членаў сказа. Аднародныя члены сказа падкрэсліце ў прыкладзе адпаведнай рыскай. Пад нумарам 0 даецца ўзор.

№	Тып аднароднага члена сказа	Прыклад (сказ ці фрагмент сказа)
0.	Аднародныя дапаўненні	Не супакоіш хворую <i>душу і сэрца?</i>
1.	Аднародныя дзейнікі	
2.	Аднародныя выказнікі	
3.	Аднародныя акалічнасці	

(3 балы)

16. Вызначце ў прапанаваных словазлучэннях склон назоўнікаў і прывядзіце з тэксту па аднаму прыкладу ўжывання назоўніка (на выбар) у гэтым склоне. Пад нумарам 0 даецца ўзор.

№	Прыклад	Склон	Дадатковы прыклад з тэксту
0.	Грыміць па карэннях	месны	ляглі на стрэхах
1.	пазіраеш без болю		
2.	блішчуць маланкамі		
3.	жалобяць душу		

(1,5 бала)

Балы
I II III

Заданні да тэксту (40 балаў)

ЧАРНАБІК